

Kunigriigi alostusõst ja edenemisõst

Timahava saa edimätest Seto Kunigriigi pääväst Obinitsah 15 aastakka. Mõtõh tuust naas idanõmma mitmõl põhjusõl mitmitõ inemisi pääh 1990-1993 aastagil. Setomaal olle puudus õgal aastagal toimuvast suurõbast seto kultuuri sündmusõst. Kerigupõhhi aigu tulti küll nii umast nulgast, Setomaalt ku Eestimaalt kokko, a vanaaolisi kimmitt, suuri seto lauluparkõga' kirmassit peeta-äs. Vërskaleelopäiv olle kõiki seto leelokooro ja pall'õsit seto-sit kokko tuuv olõminõ, a liisnalt harvakuisi toimuv ja pääas'alikult lava pääl laulmisõst mõtõld. Nii-samata naas pillimihhi veidebäst jäämä, seto süüki tetti jo veid'õ, seto miihi tands olle häömäh. Ütest suurõbast puudusõst olle tuu, õt ütidsõ Setomaa tunnõh olle kaomah — üle poolõ setodõst elli' jo umast maast väläh, Setomaa hindä inemisõ' a tiidse' ja toimõdi' õnnõ uma kolga asju.

Juttu tuust, õt midägi olõs vaia, tougati paar aastakka. Edimäist kõrda naas Seto Kunigriigi välläkuultamisõ mõtõh tegemisõ poolõ liikumma 08. oktoobril 1993 ku inne III Seto Kongressi õdagu Hao Paali, Lõvi Vello, Sarvõ Ain, Hõrna Rieka, Sarvõ Öio ja ma' istõ niisamata suud hämmäteh juttu ajama ja Hao Pauli jutt viirdü Norra Kunigriigih olõvidõ mõtsasuumlaisi Finskogeni Vabariigi pääl. Paali selet midä kõkkõ Finskogeni Vabariigih teätas: valitas presidenti, uma sõavägi, näüdatäs umma käsitiüüd, aetas pontikat ja Norra riigi viin om keelet ja kor'atas piiri pääl ar'. Kiäki üteli: «Norra Kuningriigi seeh Finskogeni Vabariik, Eesti Vabariigi seeh Seto Kunigriik.» Üte kõrraga läts kõigil mõtõh juuskma ja õdaguga saie paika suurõp jago Seto Kunigriigist. Märgotamisõ nõudsõ kuniga küsimüs, õt kuis ja kas om võimalik seto rahvalõ meepeperi kunigat löüdü' ja mis sis saa ku rahval nakas kunigast viländ saama.

Peko eepos

Hao Paalil halgahti mieldõ Vabarna Anne eepos Peko, koh lauluimä om laulnu' räüsäpuusõli Peko, kloostriüleb Korneliusõ ja Petsere vägümehe kokko seto kunigast Pekost, kiä' maka Petsere kloostri koobõh. Säält tulle kõrraga küsiminõ, õt kuis rahvas tiid, õt midä kunigas käsk vai arvas ku kunigas maka.

Jälki' olle Paali tuu, kiä' pakk vällä sõna sootska vai ülembsootska — kuniga sõnatuuga. Peko and onõh tiidä' ülembsootskalõ ja tuu edesi rahvalõ. Seto Kunigriik vai Seto Kunigriigi päävä sügävap mõtõh olle edimäste märgotamisõ õdagu perrä läbi üte päävä aastah kaia' üle, õt midä seto rahvas mõist, kiä' om kõgõ parep seto iloh ja tegemish ja midä kunigas Peko käsk läbi Setomaa ülembsootska suu järgmisõst aastagast rahval selges oppi'.

Seto Kunigriigi päävä kotusõst olle edimäne mõtõh Petsere vai Petsere puul, a õkva tuu aasta

HÕRNA AARE

Setomaa Ülembsootska

Tegijä' üle Setomaa ja Seto Kunigriigi Kroonikogo hoitva' käeh pikebäaolist tiidmist ja mõistmist Seto Kunigriigi päävä kõrraldamisõst ja Seto Kunigriigi päävä mõttõst. Seto Kunigriiki tulõva' seto inemisõ' hoitva' käeh ja õga kõrd luvvas vahtsõst Seto Kunigriigi hing, kirotab Seto Kuniga Peko asõmiku, Setomaa Ülembsootska HÕRNA AARE.

suvõ ja sügüse lei Vinne riik piiritulba' maa sisse. A kuna Vërskaleelopäiv, Obinitsa Paasapäiv olle üle ilma kuulsa ja Hao Paalil huvi tuvva' rahvast mano Lepä kirmasõhe, mia' olõõs ütteri aastakka vaihõlõ jätnü', sis panti paika päiv pääl Paasapäivä — 20. august 1994.

Võti' mõttö

Meremäe vallavanõp Liinamae Eevi, abivallavanõp Piholannõ Guuri ja Obinitsa raamadukogo hoitja Sillaotsa Liidi võti' kibõhõhe mõttö umast ja vihmalõ kaemalda saie Seto Kunigriik toimunus.

Edimäne ülembsootska, Anipai Vello, saie tuuhu aamõitihõ pallõldus ütest pääväst ku miisa, kiä' Obinitsa tekk ütõh Sillaotsa Liidi ja Sillaotsa Völliga' Lauuimä puusli ja Lauuimmi kaldõ ja vei läbi Leelopäivä Obinitsah.

Kunigriigi päävä kotusõst olle edimäne mõtõh Petsere vai Petsere puul, a õkva tuu aasta suvõ ja sügüse lei Vinne riik piiritulba' maa sisse.

Edimäste ülembsootska tunustähest saie Oja Velli tett kadajanõ kõvvõr valtsuskepp ja üle ola truuska muudu kõüdet tiranik. Edimäne, küll viil valimiskastih valit ülembsootska oll Hao Paali.

Tõõnõ Seto Kunigriigi päiv olle ka viil Obinitsah, a sis vöödõti ette tõõmõli Setomaa ütidsõ, õgah vallah toimuva Seto Kunigriigi päävä mõtõh.

Luigasõ Inara ja Nurmõotsa Sulo olli' kunigriigi Poloda nulg kõrraldaja' ja nii pääl tuud ommõgi Seto Kunigriigi päiv k'auunu' Setomaad piteh ringi. Pääl Mikitämäed võtt kõrraldamisõ hindä kätte Miss'õ vald, kinkõ ütõs valla jago, Luhamaa nulk om selge Setomaa.

Miss'õ valda tulõ tuu iist eräle kimmähe kittä', õt suurõ seto kultuurisündmusõ kõrraldaminõ olle üte aoluulitsõ Võromaa kandi jaos õks väiga julgõ samm. Säitsmes kuningriigi päiv joudsõ Tsätski nulk ja tuuga olle õdagupoolõ Setomaa kõik suurõba' keskusõ' Seto Kunigriigi päivä ka eis kõrraldanu'. Kohki säitsmendä Seto Kunigriigi päävä aigu naas Petsere rahvas tundma huvvi kunagi' kõrralda' kas terveh vai määnegi jago kunigriigi pääväst Petsere liinah.

Seto Kunigriik om eismuudu tuuperäst, õt üteli puult omma' tegemisõ', midä jätetä-äi' kunagi ar' ja ilma minkõlda mõista-ai' kunigriiki mõtõlda' — sõnalisõ löüdmisõ, ülembsootska, söõgi- ja joogivõistlus, Seto Kunigriigi sõaväe paraat.

Tõõsõlt puult om sääli tegeemisõ man pall'õ vabadust — tegijä saa kunigriigih kõgõ säädä' asju parebast vai tõistmuudu.

Üts suur muutus oll ülembsootska valimisõga — paar kõrda proomti muudast muudu valimissõdeliga', a rahvalõ oll ikäv. Sis halgahti päähä vana valimisõ muud — mäntse kandidaadid toetaja' kõvõbahe täntäse' vai taplõsõ'.

Mõlõba' paistu-us väiga hüä' olõvat. Mõtõh kor'ada rahvas kandidaatõ taadõ tull innidest hannalaulust «Handa, handa, hahekõsõ». Söõgi ja joogi võistlusõh oll pikkä aigu kõrgõ komisjon, kiä' pruumõ juukõ ja maits süüke. Säält tulle kats hätä: joogikomisjon tükü päävä lõpus hans'ast, ollõst ja veinist väiga pehmekest jäämä ja rahvas kaiõ vesidse suuga aia takah päält. Mõni jova-as vasta pitä' ja pallõl tsilgakõist vai palakõist maitasa'. Luigasõ Inara tekk Mikitämäe kuningriigih otsusõ, õt hindasõ' kõik kiä' veid'õ punga kergendäse'. Meelüs täambäde pääväni kõigilõ. Väiga põhjumsõttõlinõ olle ka

Seto Kunigriigi latsipäävä kõrraldaminõ, mia' sai alostusõ ka' Mikitämäelt. Tuuga kasvi kunigriik katõ päävätses ja läbi latsipäävä

vä om kasumah pääl noorõ Seto Kunigriigi kõrraldaja. Minevä aastaga latsi- ja nuuripäiv olle jo kõik seto nuuri puult läbi viid. Pikkä aigu om arotõ, märgõtõ tuust, õt viiä' kuningriigi päiv keskuisist vällä, viiä' külli vai mäntsegi ilosa kotusõ pääl. Minevä aastaga peläti. Peläti, a õks ar' julõti. Seto Kunigriigi päiv tetti Meremäe mäe pääl. Ilm-kistumalda' illos oll ku seto leelonaase' lauli' pilvi pääl.

Õga vald

Seto Kunigriigi päävä kõrraldamisõ man om kõgõ kõvva tüüd tegemäh tuu vald koh Seto Kunigriigi päiv toimus ja kõgõ omma' mõtlõmah ja kõrraldamah tegijä' ka üle terve Setomaa.

Õga vald and uma kimmä toe tuujaos, õt Seto Kunigriigi päiv kõigilõ, nii tegijilõ ku pääväl olijilõ kõrda lää, kõigil kõtu' täüs ja miil hüä olõsi ja as' a laabus'.

Tegijä' üle Setomaa ja Seto Kunigriigi Kroonikogo hoitva' käeh pikebäaolist tiidmist ja mõistmist Seto Kunigriigi päävä kõrraldamisõst ja Seto Kunigriigi päävä mõttõst. Seto Kunigriiki tulõva' seto inemisõ' hoitva' käeh ja õga kõrd luvvas vahtsõst Seto Kunigriigi hing.

Seto Kuniga Peko nimel:

Tennä süärest kõiki, kiä' omma' nännü' vaiva ja tennü' tüüd Seto Kunigriigi hüäst 15 aastaga seeh.

Kitä kõõ hingest seto inemisi kiä' omma' illo isknü' Seto Kunigriigi pääväl.

Tervüdü Seto Kunigriigi korgit külälisi.

Pallõ Seto Kunigas Pekolt jõudu, pikkä ja rõõmsat miilt, õnstust ausalõ Seto Kunigriigi rahvalõ ja pühäle Setomaalõ. ■

XV Seto Kuningriigi aoplaan

✕ **2. augustil kell 12. 00** XV Seto Kuningriik Vërskaleelopäivä platsi pääl.

✕ **10. 00- 12.00** Piiragu, sõira, leevä, ollõ, veini, hans'a vastavõtminõ võistlusõ jaost

✕ **11.00** Laat
Näpotüü opitarõ

✕ **12. 00** Ülembsootska tulõk
XV Seto Kuningriigi välläkuultaminõ
Lipu nõstminõ ja hümmi laulminõ
Setomaa ülembsootska kõnõlõminõ
Terv'üse'
Võistlustõ vällähõikaminõ

✕ **11. 00 — 13. 00** Näpotüü opitarõ' ja näpotüü tegijä

Sõnalisõ võistlusõ teema vällähõikaminõ
Latsipäävä laulu'

✕ **13. 00 — 17. 00**

Latsipäävä laulu
Võistlusõ'
sõnolinõ
nal'ategijä
näpotüü tegijä
kargusõ- ja katsaskilüüjä
vägümiis ja hobõsõmiis
sõirategijä, leevä — ja piiraguküdsjä
veini — ja ollõtegiä, hans'ajaja

Küläliseq (Haapajärvilt, Balvi, Kohtla-Järvelt)

✕ **17. 00** Setomaa ülembsootska valiminõ

✕ **17. 30** Kuninga meistridi vällähõikaminõ

✕ **18. 00** Sõaväe näütüs

✕ **18. 45** Lõpõtaminõ

✕ **19. 00** Kirmas

Saku segakoor Tuljak ja puhkpilliorkester

Trallikud, pillimehed ja tantsijad

Ansambel Pärnu Poisid

Kuningalaud

✕ **20. 00** MTÜ Taarka Pärimusteatr etendüs
«Kull'õ» Laagri majas